

Niebrzegowska-Bartmińska, Stanisława

"Płeć a rodzaj gramatyczny we
współczesnej polszczyźnie", Marta
Nowosad-Bakalarczyk, Lublin 2009 :
[recenzja]

Etnolingwistyka 22, 273-274

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Folklor w dobie Internetu, pod red. Gabrieli Gańczarczyk i Piotra Grochowskiego, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2009, 234 s. [seria „Paralele: Folklor – literatura – kultura”]

Prezentowane wydawnictwo ukazało się w toruńskiej serii „Paralele”, poświęconej zagadnieniom współczesnej komparatystyki i badań interdyscyplinarnych z pogranicza folklorystyki, literaturoznawstwa oraz antropologii kultury. *Folklor w dobie Internetu* zawiera artykuły (12) i komunikaty (5) badaczy zainteresowanych przede wszystkim różnymi przejawami folkloru współczesnego, dającymi się zauważyć w przestrzeni wirtualnej. Wśród zebranych w tomie prac znajdują się rozważania między innymi nad zjawiskiem blogu, analizy rozmaitych form folkloru internetowego, takich jak łańcuszek szczęścia (m.in. Filip Graliński, „...i wyślij to wszystkim znajomym” – o listach łańcuszkowych w Internecie) czy wirtualne kartki z życzeniami (m.in. Katarzyna Łeńska-Bąk, *Wirtualne kartki na każdą okazję. Współczesne życzenia przez Internet*), a także rozważania nad anegdotami studenckimi, kawałami, słownymi zabawami dziecięcymi i innymi. Uwagę zwracają także artykuły poświęcone internetowym społecznościom osób o podobnych zainteresowaniach (Anna Weronika Brzezińska, *Iglą i nitką w Sieci, czyli o kobiecej społeczności internetowej*; Tomasz Rokosz, *Folk jako tradycja wirtualna*). Redaktorzy tomu zamieścili w nim ponadto teksty dotyczące możliwości zastosowania technik komputerowych – w tym Internetu – w zbieraniu, archiwizowaniu i opracowywaniu materiałów etnograficznych i folklorystycznych (m.in. Jacek Jackowski, *Zbiory Fonograficzne Instytutu Sztuki PAN. Archiwum muzyki tradycyjnej w dobie cyfryzacji i Internetu*; Piotr Grochowski, Adrian Mianiecki, *Projekt Cyfrowego Archiwum Folkloru*). Publikacja, stanowiąca jedną z pierwszych tego typu opracowań naukowych w Polsce, jest skierowana do czytelników zainteresowanych różnorodnymi przejawami folkloru współczesnego, a także tak zwaną antropologią Internetu.

AK

Piotr Kowalski, *Gratulanci i winszownicy. Zarys komunikacyjnej historii winszowania*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2010, 256 s.

Autor podejmuje problemy współczesnej i historycznej etykiety językowo-kulturowej, charakteryzuje wybrane gatunki mowy: powinszowania, życzenia kolędnicze i dzisiejsze życzenia o funkcji magicznej, omawia epitalamia i mowy weselne, toasty, wpisy sztambuchowe. Zwraca uwagę na specyficzną poetykę tekstów, używane konstrukcje językowe, chwytły retoryczne i poetyckie, obrazy, motywy i pragmatykę. Przedmiotem zainteresowań autora jest także funkcjonowanie poradników i „wzorników” dla „współczesnych” winszowników, a także sms-owe sposoby wynawiania uczuć.

SNB

Marta Nowosad-Bakalarczyk, *Płeć a rodzaj gramatyczny we współczesnej polszczyźnie*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2009, 191 s.

Autorka opisuje sposoby kodowania informacji o płci we współczesnym języku polskim. Przedstawia opis zintegrowany, obejmujący wykładniki z różnych poziomów języka: fleksyjne, składniowe, słowotwórcze i leksykalne, a także kontekstowe i konsytuacyjne. Przyjmuje onomazjologiczną perspektywę badań i zakłada poznawczą aktywność człowieka jako konceptualizatora doświadczanej rzeczywistości. Zgodnie z praktyką przyjętą w lubelskim środowisku etnolingwistycznym, wykorzystuje trzy typy danych, pozwalające dotrzeć do systemu językowego, normy i użycia języka: a) słowniki współczesnego języka polskiego, gramatyki i poradniki językowe,

b) dane ankietowe, pozyskane w pięciu ośrodkach uniwersyteckich: w Warszawie, Poznaniu, Wrocławiu, Krakowie i Lublinie oraz c) teksty pochodzące z wysokonakładowej ogólnopolskiej prasy z lat 2001–2003.

Książka składa się z dziewięciu rozdziałów. Najpierw referowany jest stan badań nad kategorią rodzaju i płci we współczesnej polszczyźnie, sposoby wydzielenia rodzajów, zakres korelacji rodzaju gramatycznego i płci oraz asymetrii w informacjach o płci (rozdz. I). W kolejności autorka podejmuje analizy sposobów wyrażania informacji o płci we współczesnej prasie polskiej: w „Polityce” i „Wysokich Obcasach” (rozdz. II), w informacjach prasowych (rozdz. III), w ogłoszeniach o pracy formułowanych przez pracodawców (rozdz. IV) i osoby poszukujące pracy (rozdz. V). W rozdziale VI analizuje dane eksperymentalne, w tym zwłaszcza zwyczaje językowe w zakresie eksponowania płci kobiet, nazywania kobiet ze względu na wykonywany zawód, posiadany tytuł i pełnione funkcje. W trzech następnych rozdziałach (VII–IX) skupia uwagę na problemach referencji męskich rzeczowników osobowych typu *dyrektor* (rozdz. VII), kwestiach łączliwości składniowej formalnie męskich rzeczowników osobowych używanych regularnie do oznaczania kobiet typu *rzecznik* (rozdz. VIII) oraz tendencjach w zakresie wyrażania żeńskości w języku (rozdz. IX).

SNB

Iwona Bielińska-Gardziel, *Stereotyp rodziny we współczesnej polszczyźnie*, Warszawa: Instytut Sławiastyki PAN. Fundacja Sławistyczna, 2009, 256 s. + VII nlb.

Książka Iwony Bielińskiej-Gardziel przynosi rekonstrukcję stereotypu rodziny we współczesnej polszczyźnie zgodnie z metodologią lingwistyki antropologiczno-kulturowej (etnolingwistyki). W czterech rozdziałach kolejno omawia się cele, założenia metodologiczne i podstawę materiałową pracy (rozdz. I) oraz teorię stereotypu (rozdz. II). W zasadniczej, analitycznej części pracy (rozdz. III) autorka, w nawiązaniu do założeń metodologicznych stereotypu, profilu i profilowania, zaproponowanych przez Jerzego Bartmińskiego – odtwarza (na podstawie danych systemowych i ankietowych) bazowe stereotypy rodziny i jej członków: ojca, matki i dziecka. Następnie (rozdz. IV) pokazuje ich profilowanie w wybranych typach dyskursu: w dyskursie religijnym i patriotycznym, feministycznym, ultralewicowym i reklamie. Omawia profile podstawowe i wyspecyfikowane: wyobrażenie rodziny jako środowiska naturalnego człowieka, ale też kieratu i więzienia, siedliska obłudy i patologii, idylli; obraz ojca jako patriarchy, partnera matki i dziecka, kumpla lub tyrana i kata; „portretuje” matkę jako strażniczkę domowego ogniska, ale także jako ofiarę patriarchalnego reżimu, supermamę lub matkę wyrodną; dziecko zaś – jako pociechę rodziców, kulę u nogi czy tzw. „zbędny dodatek”. Wyodrębnione profile – zdaniem autorki – budowane są odpowiednio z punktu widzenia przeciętnego użytkownika języka polskiego, z punktu widzenia feministki i liberała, anarchisty lub reklamodawcy.

SNB

Dorota Simonides, *Dlaczego drzewa przestały mówić? Ludowa wizja świata*, Opole: Wydawnictwo NOWIK Sp.j., 2010, 168 s.

Książka zawiera wybór 296 tekstów na temat ludowej wizji świata i człowieka. Są to zapiski XIX- i XX-wieczne, w przeważającej mierze polskie, ale też słowiańskie i europejskie, publikowane wcześniej bądź zbierane i dokumentowane przez samą autorkę. Materiały pochodzą z zapisów Oskara Kolberga, Lucjana Siemieńskiego, Stanisława Udzieli, Kazimierza Moszyńskiego, Jana Świętka, Józefa Lompy. Są też teksty publikowane wcześniej na łamach „Przyjaciela Ludu”, „Tygodnika Ilustrowanego”, ZWAK-u, „Wisły”, MAAE czy „Ludu” oraz przez samą autorkę w *Kumotrach diobła* czy w *Gadce za gadką*. Publikacja przynosi także teksty z publikacji